

פסקי רב משה בעניני פסח - שיעור 605

- I. פסקים מהשו"ת אגרות משה
- (א) סבר דאין להחמיר מלקנות ממי שמכר חמצו לפסח מחשש שמא לא מכרו בהסכמה גמורה (אג"מ ד - ט"ו)
- (ב) בורית שעושין מאלקאהאל שבא מחלב האסורה שפגום מאכילת כלב מותר לנקות כלים בו (אג"מ י"ד ז - ל)
- (ג) סיכת ולקחת רפואות שיש בהם חמץ מותר לחולה שאין בו סכנה אם נפסלו מאכילת כלב קודם הפסח (ג - ס"ג)
- (ד) יותר טוב לכתוב בהשטר שהמוכר אם צריך להשתמש או לילך בהמקומות שהחמץ מונח שם שיש לו רשות (אג"מ ה - ק"ג ד"ה וצדק)
- (ה) רק לחולה יש להקל בהכזית של כורך (ג - ס"ו)
- (ו) אין להוסיף על מנהג קטניות ולכן אין פינאט אסור לאכול (ג - ס"ג) וכ"ש פינאט אויל
- (ז) אכל האפיקומן בלא הסבה אם בירך ברכת המזון אסור לחזור ולאכלו ואם לאו מותר ובוה מתורץ סתירת בהמ"ב (ג - ס"ג)
- (ח) בן חוץ לארץ שחמצו שם ג"כ והוא בארץ ישראל יש לדון דהכל הולך אחר החמץ ואסור לזכות בו עד עבור יו"ט אחרון של פסח באמריקא מ"מ הוא באמת רק איסור גברא ולא חפצא וכדיעבד אין להחמיר אחר הפסח משום חמץ שעבר עליו הפסח דהוא מדרבנן (ד - ס"ה)
- (ט) אכילת הביצה משני התבשילין הרמ"א (תפ"ו - ז) כתב שאוכלין אותה זכר לחורבן אמנם הגר"א (תפ"ו - ו) כתב הטעם משום זכר לחגיגה וכ"כ החיי אדם ולכן יש קצת מצוה לאוכלה (ה - ק"ו)
- (י) הנוהג בשבת לעמוד לקידוש כמנהג האר"י הוא רק מטעם דנקראת שבת כלה וברכות הכלה צריך להיות מעומד אמנם ביום טוב ליכא טעם לעמוד בקידוש דלא נקראו בחשיבות דכלה ולכן צריך לישב ואינו ידוע איך נהג האר"י ביו"ט וכ"ש בלילי פסח דלעמוד הוא היפוך מדרך חירות וחירות דוקא בהסבה (אג"מ ה - ט"ז - ח ד"ה וכיוון) ובשבת יותר טוב לעמוד רק לויכולו דצריך לומר פעם שלישית על הכוס (שם אות ה) וכ"כ השו"ע (רע"ח - י) שאומרים רק ויכולו מעומד
- (יא) חלוקת המצת מצוה בליל פסח (עיין בשיעור 187) עיין באג"מ (ה - ט"ז - ד) דיחלק הבעל הבית הג' מצות לאשתו ויסדר לכל המשפחה שיהיה לכל אחד מהזכרים לחם משנה מיוחד והבנות תהיה מצורפת לאחד מן הבנים ואם כולן בנות יתן ג"כ לכל שתי בנות שהן יותר מי"ב שנה ג' מצות בפני עצמן ולקטנים שהם כבר יכולים לאכול כל הזיתים צריך ליתן ג"כ מצות מיוחדות וראיה ממה שכתב הרמ"א (קס"ז - ה) דבשבת כשאוכל עם הרבה בני אדם צריך ליתן מן הפרוסה לכל אחד כזית אמנם עיין במ"ב שכתב הטעם דכזית שלא יהיה נראה כצר עיין והגרש"ז אויערבך סבר דאפשר דסגי גם בפחות מכזית מהלחם משנה (שש"כ י"ח - ה)
- (יב) רב משה לא סמך על תנאי של האבני נזר (שפ"ה) וגם שתי כוס רביעי קודם חצות כשיטת הגר"א ותרומת הדשן קול דודי (60) אג"מ (ה - ל"ח - ח)
- (יג) לענין הזמנת אנשים שיבואו לביתך בשבת כשיודעין שיבואו בקאר עיין באג"מ (ה - ט"ה - ט"ז) שהוא גרוע מאיסור לפני עור שהרי הוא עוד באיסור מסית אך שאין עונשין בדיני אדם רק על מסית לע"ז אבל בדיני שמים יענש וזה שאומרים בשם רב ש.ז. אויערבך שיש להתיר אינו אמת כן שמעתי מדיין שמואל פערסט מעיר Chicago שכך שמע מפיו של רב ש.ז. אויערבך וגם אמר לי אין חילוק בין שבת ליו"ט דאסור משום זילזול וחילול השם וכך שמע מפיהם של רב יוסף שלום אלישיב ורב ישראל יעקב פישאר
- II. פסקי רב משה מספר קול דודי של רב דוד
- (א) אם יש זימון בעל הבית יברך (רמ"א תפ"ט) ולא ככל השנה
- (ב) ויהי בחצי הלילה וגם ואמרתם זבח פסח יאמר בכ' הלילות (מ"ב ת"פ - ו)
- (ג) אין אומרים בקריאת שמע על המטה רק שמע והמפיל (רמ"א תפ"ח - ז)
- (ד) שיעור רביעית על פי האצבעות 4.42 אנצעס ועל פי הביצים 2.85 אנצעס אליבא דרב משה בספר קול דודי דף 20

ה) ומי שאינו יכול לשתות כל כך יכול לסמוך על התוספות בפסחים (ק"ז.) ד"ה "אם" דמלא לוגמיו סגי והוא בערך אנץ לאדם בינוני (קול דודי 21) ובקטן שהגיע לחינוך די בחצי אנץ רוב כוס בדיעבד ולכתחלה צריך כולו

ו) אם יין הלבן טוב מן האדום הוא מוכחר כבבלי ולא כירושלמי דמצוה לצאת ביין אדום רמ"א (תע"ז - ב"י) וספר קול דודי (22)

ז) מיץ ענבים אינו מן המוכחר ואינו יוצא ידי חירות וזה כהרמב"ם ד"ה "אל תרא" דהיינו יין המשכר. אכן נראה שאם יש ח"ו חשש סכנה או אפילו נופל למשכב או אפילו שלא יגמור הסדר אינו רשאי להחמיר (קול דודי 22).

ח) מיץ ענבים משוחזר (reconcentrated) עיין שו"ת מנחת שלמה (ד) התמצית אינו ראוי כלל לשתיה ופסול לקידוש וא"כ מנין לנו שחוזר להכשירו ע"י הוספת מים. ולכן אפשר דאין יצא ידי קידוש ביין משוחזר. וכן שמעתי מרב משה פיינשטיין ז"ל.

ט) למה נקרא הקידוש במקום סעודה? עיין ברמ"א (רע"ג - ג) שצריך לאכול לאלתר ממש. ויש אומרים דהגדה אינו הפסק ונקרא לאלתר עיין בקול דודי (דף 33) שאכילת כרפס צריך קידוש ועיין שו"ת אג"מ (יו"ד ז' - דף רע"ה)

י) רק בעל הבית עושה קידוש ומוציא את הכל ככל שבת. וצריך כל אחד לאחוז הכוס בשעת קידוש. כך אמר לי רב ראובן בשם רב משה.

יא) ט"י, קאפי, וחלב יש דין חמר מדינה לענין ד' כוסות ולהבדלה ולא סוּדָה. שו"ת אג"מ (ז - ע"ה)

יב) לכתחלה לשתות השיעור בבת אחת כדאיתא בפסחים (ק"ד) אכלן לחצאין יצא משמע רק בדיעבד. ודין זה ברוב כוס ולא בכוס שלם משום שאין שייך לעשות לכתחלה באופן שאינו דרך ארץ קול דודי (21) זשס רז משה)

יג) אין אומרים הנני מוכן רק קודם קידוש ולא בשאר כוסות דהוי הפסק קול דודי (41, 58, 60)

יד) רב משה היה מקפיד שלא לאכול פאטיטא לכרפס משום שצריך ירק ועוד שהוא מבושל וסועד ואינו מגרר וברוסיא נהגו בפאטיטא מפני שלא היה מצוי שם ירק אחר. (קול דודי 35) והוא אכל סעלערי

טו) יכוין לצאת בברכת בפה"א אף על המרור לצאת דעת הרשב"ם דהגדה לא הוה הפסק ויכול לאכול אפילו כזית. אבל לשיטת תוס' (קט"ו.) הגדה הוי היסח הדעת וצריך לאכול פחות מכזית אבל אין מברך על המרור שהוא בתוך הסעודה.

טז) רב משה נהג כשיטת הגר"א דסבר רק ב' מצות ובצע מצה העליונה והלחם משנה די בפרוסה

יז) רב משה כסה המצה עד לאחר הברכה שדומה למן שהוא מכוסה בַּטָּל מ"ב (רע"ב - מ"ה)

יח) זמן כדי אכילת פרס חת"ס (ו - ט"ז) תשע דקות וצמח צדק שש דקות ותורת חסד כל מין יש לו שיעור לעצמו וקול דודי בשם רב משה לחומרא ב' דקות וקולא תשע.

יט) אסור לשתות אחר ד' כוסות הרא"ש מטעם שכרות. הר"ן נראה כמוסיף על הכוסות וד"מ בשם ר' ירוחם שלא לבטל טעם מצה ממילא מים או סעלעצער מותר לכל הדעות.

III. הנהגות רב משה פיינשטיין בעניני פסח שהובא בהגדה של פסח מארזי הלבנון

א) דעת הרב משה דזמן בדיקת חמץ היה אחר צאת הכוכבים כפי שיטת הגר"א וכ"כ החוק יעקב דצריך לילה ממש ולא בין השמשות ודלא כהראב"ד דדייק מלשון אור ל"ד שישנו עדיין קצת יום

ב) לא כיבה האור בחדרים לפני הבדיקה ואדרבה היה מדליקו כדי לראות טוב יותר וע"ע במועדים וזמנים (בהגדה בדיקת חמץ ה)

ג) בירך על נר שעוה והחל לבדוק ומיד כיבה הנר ובדק לאור פנס חשמלי והבדיקה בדירתו הקטנה ארכה כשעה וחצי בערך וכ"כ בשערים מצויינים בהלכה (ק"ה - סק"ד)

ד) בדק רק חמץ חשוב ולא פירורים דלא חשיבי וא"צ ביטול (פסחים ו) דהביטול הוא רק שמא ימצא גלוסקא יפה (מג"א תל"ד - סק"ה) ופירורין שא"צ ביטול היינו בפירורין דקין ולא כשהן חתיכות קטנות אף שפחות מכזית צריך בדיקה (אג"מ ח - קמ"ה)

ה) גם המכירה מכירה גמורה היא ולכן חנונים שמכרו חמצם לפני הפסח ובפסח מכר מהחמץ לקונונים לא בטלה המכירה (אג"מ ח - קמ"ט) אמנם החמיר על עצמו שלא למכור חמץ בעין אבל מכר משקאות חמץ כיון שרף עיין בשע"ת (תמ"ז - ז) שיש סוברים שהוא זיעה בעלמא או חמץ נוקשה ואיסורו רק מדרבנן

זשס לאלו נשאית אלבי אורי ר' אליעזר ליפא ב"ר יעקב ארזכ"ע ידא אורתי האשה רחל ב"ר גרשון חנוך הסניך הכהן ע"ה